

Spis treści

Wprowadzenie	13
--------------------	----

CZĘŚĆ I

GENEZA I ROZWÓJ PRAWA KARNEGO NIELETNICH

W 1 POŁOWIE XX W.	21
------------------------	----

Rozdział I

Modele i systemy postępowania z nieletnimi	23
---	-----------

1. Przyczyny wyodrębnienia się prawa karnego nieletnich	23
2. Model opiekuńczy i sprawiedliwościowy	25
3. Model jurydyczny i kryminologiczny	27
4. Model karnistyczny, resocjalizacyjny i resocjalizacyjny z elementami odpowiedzialności karnej	28
5. Systemy jednotorowe i dwutorowe.....	30

Rozdział II

Paternalistyczny system traktowania nieletnich

w Stanach Zjednoczonych.....	33
-------------------------------------	-----------

1. Rozwój sądownictwa dla nieletnich w USA.....	33
2. Cechy amerykańskich sądów dla nieletnich	34
3. Doktryna <i>parens patriae</i>	37

Rozdział III

Rozwój systemów opiekuńczych w innych krajach.....	40
---	-----------

1. Kanada.....	40
2. Belgia.....	42
3. Hiszpania.....	45

Rozdział IV

Rozwój mieszanych systemów traktowania nieletnich.....	48
1. Cechy systemów mieszanych	48
2. Kraje skandynawskie	49
3. Anglia i Walia	50
4. Niemcy.....	53
5. Austria	58
6. Szwajcaria.....	60

CZĘŚĆ II

ZMIANY W POLITYCE KARNEJ W 2 POŁOWIE XX W.	67
--	-----------

Rozdział I

Upadek resocjalizacyjnego modelu karania	69
1. Charakterystyka resocjalizacyjnego modelu karania w Stanach Zjednoczonych	69
2. Kryzys ideologii resocjalizacji w Stanach Zjednoczonych.....	73
3. Krytyka przymusowej resocjalizacji w Europie	76

Rozdział II

Polityka karna w Stanach Zjednoczonych po upadku ideologii resocjalizacji	80
1. Zmiana racjonalizacji karania	80
2. Systemowe zmiany zasad wymiaru kary	82
3. Ustawy szczególne dotyczące wymiaru kary	84
4. Amerykański „eksperyment masowego uwięzienia”	87

Rozdział III

Polityka karna w Europie po upadku ideologii resocjalizacji	91
1. Rozwój neoklasycyzmu w Skandynawii	91
2. Reforma systemu wymierzania kar w Anglii i Walii.....	94
3. Kryzys kary pozbawienia wolności	97
4. „Rozgałęzienie” polityki karnej.....	99

Rozdział IV

Rozwój nurtu sprawiedliwości naprawczej	102
1. Krytyka „upaństwowienia konfliktów” i „profesjonalnej sprawiedliwości prawników”	102
2. Założenia paradygmatu sprawiedliwości naprawczej	105
3. Wpływ koncepcji sprawiedliwości naprawczej na systemy karne	109

CZĘŚĆ III

KRYZYS PATERNALISTYCZNEGO SĄDOWNICTWA DLA NIELETNICH W STANACH ZJEDNOCZONYCH I KANADZIE 111

Rozdział I

Krytyka sądownictwa dla nieletnich przez Sąd Najwyższy USA	113
1. Sprawa Kent v. United States	113
2. Sprawa In re Gault	115
3. Sprawa In re Winship	117
4. Sprawa McKeiver v. Pennsylvania	118
5. Sprawa Breed v. Jones	119

Rozdział II

Zmiany w sposobie traktowania nieletnich sprawców „przestępstw statusu”	121
1. Rezygnacja z jednolitego traktowania nieletnich	121
2. Rozwój programów o charakterze <i>diversion</i>	122
3. Dekryminalizacja „przestępstw statusu”	124
4. Deinstytucjonalizacja „przestępców statusu”	125
5. Problem ukrytej instytucjonalizacji nieletnich	127

Rozdział III

Równoważenie potrzeb ofiar, sprawców i społeczeństwa	130
1. Zmiana percepcji nieletniego przestępcy	130
2. Przedefiniowanie celów sądownictwa dla nieletnich	132
3. Różnicowanie reakcji na przestępczość nieletnich	133

Rozdział IV

Nieformalne załatwienie sprawy nieletniego (<i>diversion</i>)	135
1. Selekcja spraw nieletnich	135
2. Mediacja i grupowe konferencje rodzinne	136
3. Sądy młodzieżowe	139

Rozdział V

Przekazywanie spraw nieletnich sądom karnym	141
1. Rozszerzenie możliwości transferu nieletnich do sądów karnych	141
2. Przekazanie sprawy przez sędziego dla nieletnich	142
3. Transfer prokuratorski	143
4. Wykluczenie ustawowe	144
5. Zniesienie kary śmierci wobec sprawców poniżej 18 lat	146
6. Ocena mechanizmów transferu nieletnich do sądów karnych	146

Rozdział VI

Upodobnienie amerykańskich sądów dla nieletnich

do sądów karnych	148
1. Proces kryminalizacji sądów dla nieletnich.....	148
2. Sankcje mieszane orzekane przez sądy dla nieletnich.....	149
3. Krytyka sankcji mieszanych.....	152

Rozdział VII

Rezygnacja z opiekuńczego traktowania nieletnich w Kanadzie

1. Krytyka ustawy o nieletnich przestępcach z 1908 r.....	153
2. Ustawa o nieletnich przestępcach z 1982 r.....	154

Rozdział VIII

Aktualne zasady traktowania nieletnich w Kanadzie

1. Geneza ustawy o wymiarze sprawiedliwości w sprawach nieletnich z 2002 r.....	158
2. Granice wiekowe nieletniości	160
3. Cele postępowania z nieletnimi	161
4. Sądownictwo dla nieletnich.....	162
5. Środki o charakterze <i>diversion</i>	163
6. Kary orzekane przez sąd dla nieletnich.....	166
7. Zasady wymiaru kary w sprawach nieletnich.....	168
8. Wymierzenie nieletniemu kary przewidzianej dla dorosłych	172

CZĘŚĆ IV

PRAWO KARNE NIELETNICH W EUROPIE W 2 POŁOWIE XX W.

Rozdział I

Rozwój prawa karnego nieletnich do lat osiemdziesiątych XX w.....

1. Stabilizacja opiekuńczych systemów postępowania z nieletnimi w okresie powojennym	177
2. Okres „czterech D”: <i>diversion</i> , dekryminalizacja, deinstytucjonalizacja, <i>due process</i>	180
3. <i>Diversion</i> , dekryminalizacja i deinstytucjonalizacja w Anglii i Walii.....	182
4. Komisje do spraw dzieci w Szkocji	185
5. Dyskusje wokół koncepcji rozszerzonego prawa nieletnich w Niemczech	188
6. „Modelowa próba regulowania konfliktów” w Austrii	193

Rozdział II**Zmiana koncepcji sądownictwa dla nieletnich u schyłku XX w. 195**

1. Zbliżenie prawa karnego nieletnich do prawa karnego dorosłych..... 195
2. Reforma sądownictwa dla nieletnich w Hiszpanii..... 196
3. Reforma sądownictwa dla nieletnich w Anglii i Walii..... 200
4. Ograniczenie funkcji sędziego dla nieletnich w Holandii..... 201

Rozdział III**Koncepcja równoważenia interesów ofiar, sprawców i społeczeństwa****w austriackiej ustawie z 1988 r. 208**

1. Zakres regulacji ustawowej..... 208
2. Granice wiekowe nieletniości 209
3. Podstawowe zasady traktowania nieletnich 209
4. System reakcji na przestępczość nieletnich..... 212
5. Wyłączenie odpowiedzialności karnej nieletniego 213
6. Odstąpienie od ścigania (*diversion* bez interwencji)..... 214
7. *Diversion* z interwencją 215
8. Orzeczenie o winie bez wymierzania kary albo z zastrzeżeniem kary... 222
9. Kary 223

Rozdział IV**Koncepcja „trzy R”: *retribution, responsibility, restoration*****w Anglii i Walii 226**

1. Podstawy prawne aktualnego systemu postępowania z nieletnimi 226
2. Granice wiekowe nieletniości 228
3. Podstawowe zasady traktowania nieletnich 230
4. Środki prewencyjne stosowane wobec dzieci i młodzieży 233
5. Środki stosowane wobec rodziców i opiekunów 237
6. Środki o charakterze *diversion*..... 238
7. Sankcje nieizolacyjne stosowane wobec nieletnich przez sąd 240
8. Kary izolacyjne orzekane wobec nieletnich 247

Rozdział V**Środki ochronne i kary stosowane wobec nieletnich w Szwajcarii 250**

1. Geneza związkowej ustawy o prawie karnym nieletnich z 2003 r. 250
2. Granice wiekowe nieletniości 252
3. Podstawowe zasady prawa karnego nieletnich..... 254
4. Środki ochronne..... 255

5. Kary	258
6. Warunkowe umorzenie postępowania i odstąpienie od wymierzania kary	264
7. Regulacje procesowe w ustawie o prawie karnym nieletnich	266

CZĘŚĆ V

EWOLUCJA ZASAD TRAKTOWANIA NIELETNICH W POLSCE ...	269
---	------------

Rozdział I

Proces wyodrębniania się prawa karnego nieletnich	271
1. Projekt ustawy o sądach dla nieletnich z 1921 r.....	271
2. Zasady odpowiedzialności nieletnich w kodeksie karnym z 1932 r.....	275
3. Charakter prawny zakładu poprawczego w kodeksie karnym z 1932 r.	278
4. Wymierzenie nieletniemu „kary zwyczajnej” w kodeksie karnym z 1932 r.....	280
5. Sądownictwo dla nieletnich w okresie międzywojennym.....	282

Rozdział II

Koncepcje postępowania z nieletnimi w okresie prac nad odrębną ustawą	285
1. Przebieg prac nad reformą systemu postępowania z nieletnimi.....	285
2. Projekty odrębnej ustawy regulującej postępowanie z nieletnimi	287
3. Krytyka proponowanych rozwiązań.....	293

Rozdział III

System postępowania z nieletnimi według ustawy z 1982 r.	298
1. Założenia modelowe	298
2. Podstawowe pojęcia ustawy	301
3. Środki stosowane wobec nieletnich.....	302
4. Wymierzenie nieletniemu kary	307

Rozdział IV

Kontrowersje wokół ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich	310
1. Brak jednolitej filozofii postępowania z nieletnimi	310
2. Charakter prawny umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym.....	315
3. Problem odpowiedzialności nieletnich za popełnienie czynu karalnego	319

4. Spory wokół wymierzenia nieletniemu kary	322
5. Reformy i propozycje reform.....	326
Podsumowanie	333
Bibliografia	349